

Համավարակի պայմաններում ապահովագրական ընկերությունների տնտեսական գործունեության վերլուծություն

Հակոբյան Գ. Մ.

ՀՊՏՀ բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի մագիստրոս

(Երևան, Հայաստան)

hakobyan.1997@bk.ru

Վճռորոշ քայլեր՝ տնտեսական ներուժ, ներդրումային ակտիվներ, համավարակ, շահութաբերություն, ROA

Анализ экономической деятельности страховых компаний в условиях пандемии

Акопян Г. М.

Магистр кафедры банковского дела и страхования АГЭУ (Ереван, Армения)

hakobyan.1997@bk.ru

Аннотация: в представленной статье обсуждались экономические показатели всех действующих в РА страховых компаний в течение COVID-19, сравнивались с аналогичными показателями прошлого года и был оценен экономический потенциал страховых компаний. Осуществлено объемное и отраслевое исследование инвестиций, осуществляемых страховыми компаниями РА.

Ключевые слова. Экономический потенциал, инвестиционные активы, эпидемия, рентабельность, ROA

Analysis of the Economic Activity of Insurance Companies in the Context of a Pandemic

Hakobyan G.M.

Master of banking and insurance Department of ASUE (Yerevan, Armenia)

hakobyan.1997@bk.ru

Abstract: The article discussed the economic indicators of all insurance companies operating in Armenia during COVID-19, compared with similar indicators of the previous year, and assessed the economic potential of insurance companies. A large-scale and industry-specific study of investments made by RA insurance companies was carried out.

Keywords. Economic potential, investment assets, epidemia, profitability, ROA

ՀՀ-ում կայուն և հուսալի ապահովագրական համակարգի կայացումը երկրի զարգացման ներկայիս փուլում բացառիկ կարևոր նշանակություն ունեցող խնդիրներից է: Մասնավորապես, դա պայմանավորված է նրանով, որ կառավարության կողմից որդեգրված տնտեսական աշխուժության պահպանման, տնտեսական աճի ապահովման և միևնույն ժամանակ աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրերի իրականացման կարևոր բաղադրիչ է հանդիսանում պարտադիր ապահովագրության միջոցով սոցիալական և տնտեսական ոլորտների մի շարք հիմնախնդիրների լուծումը: Բացի այդ, առաջիկայում նաև ֆինանսական հատվածի բարեփոխումների և զարգացման հիմնական բաղադրիչ է հանդիսանալու գյուղատնտեսության և առողջության պարտադիր ապահովագրությունների ներդրումը, որի ուղղությամբ քայլեր այս օրերին էլ են իրականացվում: Այս խնդիրների

լուծման համար իր հերթին պետք է պատրաստ լինի ապահովագրական համակարգը՝ ֆինանսապես կայուն, հուսալի և վճարունակության բարձր մակարդակ ունեցող ապահովագրական ընկերությունների ներկայացմամբ:

«Ապահովագրության և ապահովագրական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է, որ ապահովագրական ընկերությունները կարող են իրականացնել ապահովագրական գործունեությունից բխող կամ դրա հետ ուղղակիորեն կապված գործառնություններ՝ ընդ որում՝ ածանցյալ ֆինանսական գործիքներով գործառնությունները, եթե դրանք օգտագործվում են ապահովագրության պայմանագրերից բխող պարտավորությունների կատարման ռիսկերը ծածկելու համար՝ կապված փոխարժեքի, տոկոսադրույքների փոփոխությունից բխող և այլ ռիսկերի հետ: Բացի բուն գործառնական գործունեությունից՝ օրեն-

քով ապահովագրական ընկերություններին թույլատրվում է իրականացնել նաև ներդրումային գործունեություն, մասնավորապես՝ ընկերությունները կարող են իրականացնել ինվեստիցիոն (ներդրումային) գործունեություն՝ իրենց անունից և հաշվին բաժնետոմսեր, պարտատոմսեր և ներդրումային այլ արժեթղթեր գնել կամ այլ կերպ ձեռք բերել, օտարել [1]:

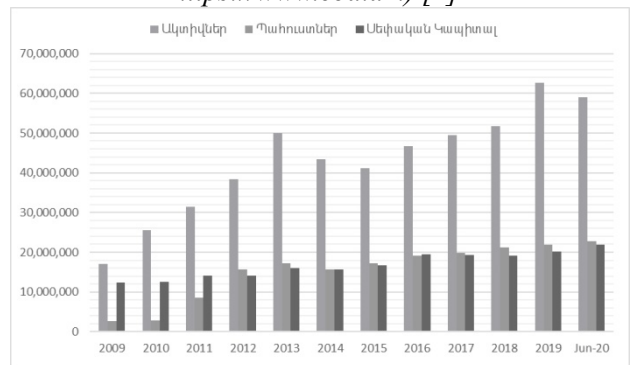
Ներդրումների համար ապահովագրական ընկերությունը կարող օգտագործել ունեցած դրամական միջոցների միայն մի մասը, որոնց վերաբերում են ապահովագրական պահուստները և սեփական կապիտալը: Ընդ որում, ապահովագրական պահուստ հանդիսանում է ապահովագրական պարտավորություններից ժամանակավորապես ազատ դրամական միջոցների ամբողջություն միայն մինչև դրա օգտագործումն ապահովագրական հատուցումների ուղղությամբ: Սեփական կապիտալը հանդիսանում է ապահովագրական պարտավորություններից ազատ դրամական ներուժ, որը կարող սակայն օգտագործվել ապահովագրական հատուցումների վճարման համար ապահովագրական պահուստի անբավարարության դեպքում:

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների գործունեությունը մանրակրկիտ ուսումնասիրելու, Ինչպես նաև COVID 19-ի տնտեսական հետևանքների բացահայտման համար նախ անհրաժեշտ է ուսումնասիրել ապահովագրողների տնտեսական ներուժի ձևավորումը և դրա զարգացման դինամիկան: Ինչպես գիտենք ապահովագրական ընկերությունների համար որպես ներդրումների աղբյուր (տնտեսական ներուժ) կարող են ծառայել ընկերության ակտիվները, սեփական կապիտալը, տեխնիկական պահուստները (Գծապատկեր 1):

2009 թվականին ապահովագրական ընկերությունների ակտիվները նախորդ տարվա համեմատ աճել են մոտ 45%, կազմելով՝ 16.9 մլրդ դրամ, 2010 թվականին ակտիվները կազմել են 25.6 մլրդ. դրամ, 2011 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ակտիվների ամբողջ մեծությունը կազմել է 31.5 մլրդ դրամ, 2012 թվականին 38,3 մլրդ դրամ, 2013 թվականին գրանցվել է 31% աճ՝ 50 մլրդ. Ցուցանիշով: 2014 թվականին ակտիվների ծավալը նվազել է մոտ 14%-ով և տարվա վերջում կազ-

մել 43.4 մլրդ դրամ, 2015 թվականին այդ ցուցանիշը կրկին նվազել է մոտավորապես 4.6%-ով, կազմելով՝ 41.1 մլրդ դրամ: Մինչև 2016 թվականի վերջին եռամսյակը ունենալով աճի միտում՝ ակտիվների մեծությունը կազմել է 44.9 մլրդ. դրամ, 2017-ին 49.5, իսկ 2018 թվականի հասել մինչև 51.6 միլիարդի, սակայն բոլոր ժամանակների առավելագույն արդյունքը եղել է 2019թ-ի վերջի դրությամբ՝ 62.78 մլրդ ՀՀ դրամ:

Գծապատկեր 1. Ապահովագրական ընկերությունների ակտիվների, պահուստների և սեփական կապիտալի փոփոխությունների դինամիկան 2009-2020թթ, հազ. Դրամ (Կենտրոնական Բանկի հայտարարած տվյալների հիման վրա <https://www.cba.am>) [2]

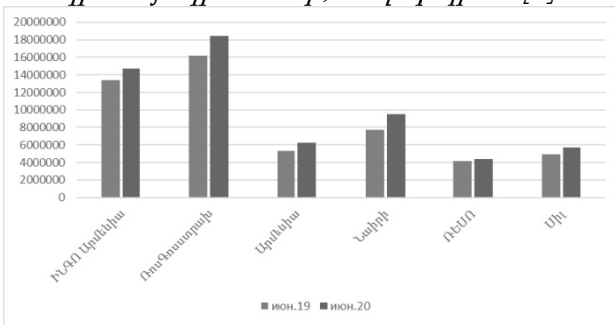
2012թ-ից հետո համեմատաբար կայուն դինամիկա են դրսևորել սեփական կապիտալի և պահուստների ցուցանիշները, որը պայմանավորված է եղել ԿԲ նորմատիվների (ուժի մեջ են մտել 2008թ-ից) հստակ իրացմամբ: Սեփական կապիտալը և տեխնիկական պահուստները ապահովագրական ընկերությունների համար համեմատաբար կոշտ ցուցանիշներ են և դժվար են արձագանքում շուկայական շոկերին, և ինչպես տեսնում ենք, 2019-06/2020թ միջակայքում չնայած առկա արտաքին շոկին (COVID 19) պահպանել են կայուն աճի միտումը:

2018 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հայաստանյան ապահովագրական ընկերությունների ակտիվների ընդհանուր ծավալը նախորդ տարվա համեմատ աճելով 4 տոկոսով և կազմելով 51.6 մլրդ ՀՀ դրամ [3] կազմել է նույն տարվա ՀՆԱ-ի 0.8%-ը [4]: 2019-ին այս ցուցանիշը աճել է ևս 1 տասնորդական կետով: Համեմատության համար հիշեցնենք, որ Ֆրանսիայում և Անգլիայում այս

ցուցանիշը հավասար էր համապատասխանաբար 127.2% և 123.63%, իսկ ԱՄՆ-ում 39.11% [5]:

Առաջին հայացքից ստացվում է այնպես, կարծես թե, համավարակը էական ազդեցություն չի թողնում ապահովագրական ընկերությունների տնտեսական գործունեության վրա, սակայն դա հստակ հասկանալու համար անհրաժեշտ է վերլուծությունը մասնավորեցնել՝ ըստ առանձին 6 մասնավոր ընկերությունների (Գծապատկեր 2): Ինչպես կարելի է նկատել, Գծապատկեր երկուսում պատկերված է, ըստ ընկերությունների 2019թ-ի առաջին կիսամյակի և 2020թ-ի առաջին կիսամյակի ակտիվների ծավալը և ինչպես բոլորս տեսնում ենք ընկերությունները չնայաց համավարակին այս տարի գերակատարել են նախորդ տարվա միևնույն ժամանակաշրջանի ցուցանիշը (ևս մեկ փաստարկ, որ ապահովագրականների գործունեությունը չի տուժել համավարակից): Համեմատության համար նշեմ, որ նախորդ տարվա ցուցանիշները առավելագույն չափով գերակատարած ընկերություններն են “Նաիրի Ինշուրանս”-ը և “Արմենիա Ինշուրանս”-ը, համապատասխանաբար՝ 22% և 19%:

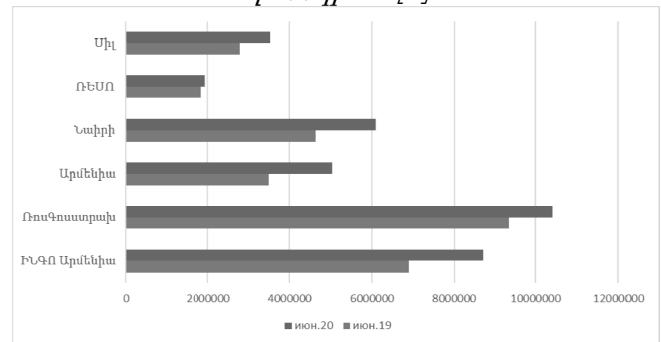
Գծապատկեր 2. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ակտիվների փոփոխությունը 2019թ-ի և 2020թ-ի առաջին կիսամյակի համար, հազար դրամ [6]

Ակտիվների ծավալի պահպանումը կամ աճը դեռևս չի նշանակում տնտեսական կայունության ապահովում կամ տնտեսական ներուժի արդյունավետ իրացում: Հասկանալու համար, թե ապահովագրական ընկերությունները որքանով են իրացնում իրենց ներուժը և ինչպես են ազդում երկրում տնտեսական կայունության ապահովման վրա, առաջին հերթին անհրաժեշտ է ուսումնասիրել նրանց կողմից իրականացվող ներդրումների ծավալները և ուղղությունները:

2019 թվականի դրությամբ ապահովագրական ընկերությունների կողմից կատարված ներդրումները ներկայացնենք Գծապատկեր 3-ի միջոցով: Գծապատկերներում ներկայացված տվյալներից հասկանալի է, ապահովագրական ընկերությունների ակտիվների ծավալների աճը ուղեկցվել է նաև նրանց կողմից իրականացվող ներդրումների աճով: Ապահովագրական ընկերությունների կողմից իրականացված ներդրումները 2020թ-ի հունիս ամսվա դրությամբ նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի նկատմամբ ավելացել են 23%-ով: Բոլոր ապահովագրական ընկերությունները ունեցել են ներդրումների ծավալի աճ, որոնց թվում կրկին առաջատար դիրքում են “Արմենիա Ինշուրանս” և “Նաիրի Ինշուրանս” ընկերությունները, համապատասխանաբար՝ 44% և 31.5% աճ գրանցելով:

Գծապատկեր 3. ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ներդրումները, 2019-2020թ., հազ. ՀՀ դրամ [7]

Հայաստանյան ապահովագրողների ներդրումային գործունեությունը և պորտֆելը համեմատելի չէ արտասահմանյան ընկերությունների փորձի հետ, որոնք ունեն բազմամյա փորձ և ապահովագրավճարների կայուն ներհոսք, ինչն ապահովում է ներդրումային մեծ պոտենցիալ: Մեծ դեր է խաղում նաև այն հանգամանքը, որ ՀՀ տարածքում գործող ապահովագրական ընկերությունների ոչ մեկը չի զբաղվում կյանքի ապահովագրության ծառայությունների մատուցմամբ, ինչը ենթադրում է երկարաժամկետ ֆինանսական միջոցների առկայություն:

ՀՀ ապահովագրական ընկերություններն իրենց ակտիվները հիմնականում տեղաբաշխում են այնպիսի ներդրումային գործիքներում, ինչպիսիք են բանկային ավանդները, պետական, կորպորատիվ պարտատուները, արժեթղթերը, բաժնետոմսերը, կնքում են ռեպո

և հակադարձ ռեպո համաձայնագրեր, տրամադրում փոխառություններ:

Պետական պարտատոմսերում ներդրումները ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ներդրումների կարևոր ուղղություններից են:

Ինչպես գիտենք, ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը հանդիսանում է ՀՀ պետական գանձապետական պարտատոմսերի թողարկող: ՀՀ կենտրոնական բանկը, որպես ՀՀ կառավարության ֆինանսական գործակալ կազմակերպում է ՀՀ պետական (գանձապետական) պարտատոմսերի առաջնային տեղաբաշխում [8]: Կենտրոնական բանկի կայքում հրապարակվում են պետական պարտատոմսերի աճուրդների վերաբերյալ նորությունները և հենց օնլայն համակարգով կազմակերպվում է աճուրդ: Աճուրդում առկա են կարճաժամկետ, միջին ժամկետայնության և երկարաժամկետ արժեկտրոնային պետական պարտատոմսեր:

ՀՀ պետական (գանձապետական) պարտատոմսերի եկամտաբերությունը վերագնահատվում է ՀՀ ԿԲ կողմից ամեն օր և հրապարակվում կայքում եկամտաբերության կորի միջոցով: Ընկերությունը համաձայն կորի տվյալների՝ կարող է վաճառել պարտատոմսերը իրեն առավել շահավետ պայմանների առկայության դեպքում: Պարտատոմսերն ապահովագրական ընկերությանը ձեռնտու է վաճառել այն դեպքում, երբ դրանց եկամտաբերության կորն իջնում է, այսինքն եկամտաբերությունը նվազում է, ինչը բերում է պարտատոմսի գնի աճին:

ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների մեկ այլ ակտիվ ներդրումային գործունեության ուղղություն է ռեպո և հակադարձ ռեպո գործարքների կնքումը:

Ռեպո գործարքը ֆինանսական գործարք է, որի ժամանակ մի կողմը արժեթուղթ է վաճառում մյուս կողմին և միաժամակ պարտավորվում է հետ գնել նույն արժեթուղթը որոշակի ժամանակ անց կամ մյուս կողմի պահանջով:

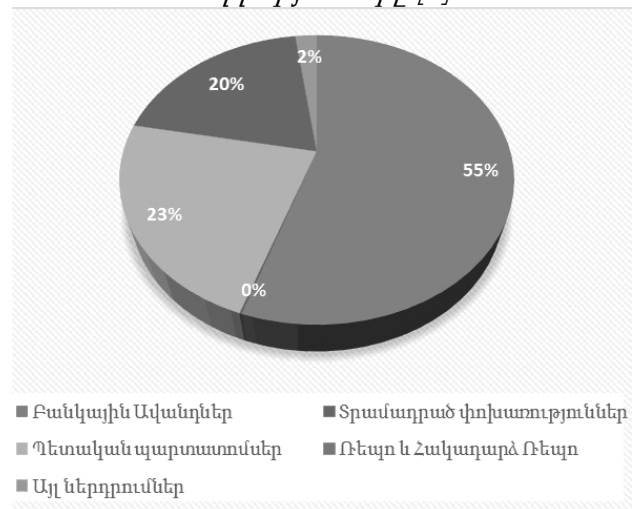
ՀՀ ապահովագրական ընկերությունները ռեպո և հակադարձ ռեպո գործարքներ են կնքում հիմնականում ՀՀ առևտրային բանկերի հետ: Ապահովագրողների ներդրումային պրակտիկայում առավել ընդունված է ռեպո գործարքների միջոցով միջոցների ներգրա-

վումը: Ընդ որում, բանկերը կարող են առաջարկել տարբեր տոկոսադրույքներ ռեպո գործարքների կնքման համար:

Ապահովագրական ընկերությունները, ներգրավելով դրամական միջոցներ առևտրային բանկերից ռեպո գործարքների միջոցով, այդ միջոցները իրենց հերթին տեղաբաշխում են ներդրումային այլ ուղղություններում: Օրինակ, վերցված միջոցները տարբեր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց որպես փոխառություն տրամադրելով կամ ներդնելով որպես բանկային ավանդ համեմատաբար ավելի բարձր տոկոսով՝ ապահովագրական ընկերություններն ապահովում են իրենց ներդրումային գործունեության արդյունավետությունը:

Շարունակելով վերլուծությունը՝ ներկայացնենք ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ներդրումների ուղղությունները 2019-2020թթ տվյալներով:

Գծապատկեր 4 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ներդրումների ուղղությունները [9]

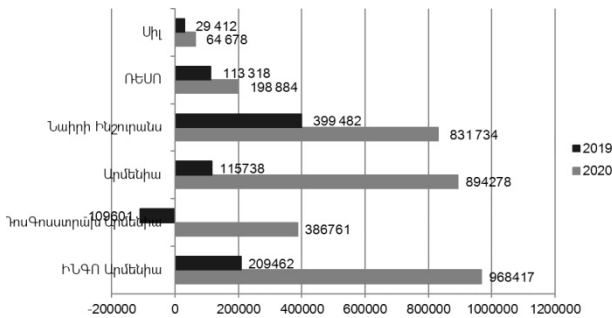

Ինչպես տեսնում ենք ժամանակավոր ազատ դրամական միջոցների տեղաբաշխման ամենատարածված ուղղությունը ավանդներում ներդնելն է, որից հետո գալիս են պետական պարտատոմսերը, որոնց վերջին թողարկումը տեղի է ունեցել 03/08/2020թ-ին և առաջիկայում ևս ակնկալվում է [10]:

Քանի որ հնարավոր է տարբերակ, երբ ընկերությունները ունենային ակտիվների և կապիտալի աճ, իրականացնեին ակտիվ ներդրումային գործունեություն, սակայն կրեին ֆինանսական կորուստներ և զրկվեին շահույթ ստանալու հանարավորությունից, վեր-

ջին ցուցանիշները, որոնք ուսումնասիրվեցին այս հոդվածի շրջանակներում, ընկերությունների շահութաբերության ցուցանիշներն են:

Գծապատկեր 5 ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների ներդրումային գործունեության եկամուտները 2019-2020թթ. համար, հազ. դրամ [11]

Գծապատկերից նկատելի է դառնում, որ «Խոստատարային Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն, չնայած մինչ այս ուսումնասիրած բացարձակ ցուցանիշներով առաջատարն էր, գործունեության մեջ գրանցած արդյունքներով ամենևին առաջատար դիրքեր չի գրավում: Բոլոր ընկերությունները 2020թ-ի իրենց վեցամսյա կուտակված շահույթի ցուցանիշը գերակատարել են: Առավելագույն արդյունք ունեցել է «Ինգո Արմենիա» ԱՓԲԸ-ն ապահովելով ավելի քան 968 մլն դրամի շահույթ՝ նախորդ տարվա սկզբից մինչև համադրելի հաշվետու ամսաթիվն ընկած ժամանակաշրջանի ցուցանիշը գերակատարելով 362%-ով: Եթե համեմատության համար վերցնենք 2020թ-ի ROA ցուցանիշները, ապա առաջատարը «Արմենիա Ինշուրանս» ընկերությունն է 14%-ով, որից հետո՝ «Նախի Ինշուրանս»-ը 9% և «Ինգո Արմենիա»-ն 7% արդյունքներով:

Այսպիսով իրականացնելով այս վերլուծությունը կարող ենք եզրակացնել, որ ՀՀ ապահովագրական համակարգը, արձագանքելով սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի փոփոխություններին, ապահովում է տնտեսության կայունություն և ճկունություն՝ հանդիսանալով ճգնաժամային կառավարման արդյունավետ գործիք: Ընդ որում՝ ապահովագրական ընկերությունները չկորցնելով իրենց տնտեսական էֆեկտները կարող են ազդել և ազդում են ազգային եկամտի արդյունավետ վերաբաշխման վրա: Ապահովագրական ընկերությունների տնտեսական գործունեության վերլուծությունը ցույց տվեց, որ արտաքին

շուկերի հանդեպ մեր ապահովագրական շուկան կայուն է, ունի ազատ դրամական զանգվածի արդյունավետ կառավարման մեխանիզմներ և կարող է հանդիսանալ տնտեսությանը աշխուժացնող հզոր լծակ: Ներկայիս համավարակը ևս մեկ անգամ ապացուցեց, որ ցանկացած ճգնաժամի պետք է պատրաստվել նախքան դրա սկսվելը, նախորոք պետք է ստեղծել վերահսկվող, կանխարգելիչ և պահուստային համակարգերը, որոնցում, անշուշտ մեծ է ապահովագրական ընկերությունների դերը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. «Ապահովագրության և ապահովագրական գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, 2007թ. հոդ. 80
2. Կենտրոնական Բանկի հայտարարած տվյալների հիման վրա <https://www.cba.am>
3. <https://www.cba.am/am/SitePages/panalyticalmaterialsresearches.aspx>
4. <https://www.armstat.am/am/>
5. Ցուցանիշը հաշվարկվել է օգտագործելով www.statista.com և <http://www.oecd.org/> կայքերի տվյալները:
6. Ապահովագրական ընկերությունների 2019-2020թթ-ի միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա:
7. Ապահովագրական ընկերությունների 2018 թ. տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների տվյալների հիման վրա:
8. «Հայաստանի Հանրապետության պետական (զանձապետական) կարճաժամկետ, միջին ժամկետայնության եվ երկարաժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսերի առաջնային տեղաբաշխման, հետզման աճուրդի, հետզման կազմակերպման եվ մարման սպասարկման» կարգը հաստատելու մասին ՀՀ ԿԲ Խորհրդի թիվ142-Ն որոշում, 07.06.2013
9. Ապահովագրական Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի մասին միջանկյալ հաշվետվություններ (Ձև 6):
10. <https://amx.am/am/34/information-centre/35/newsroom/item/2082/on-august-03-2020-amgt52028215-government-bonds-allocation-auction-took-place>
11. Ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ (Ձև 5):

Տճան/Հանձնվել է՝ 24.08.2020

Рецензирована/Գրախոսվել է՝ 28.08.2020

Принята/Ընդունվել է՝ 01.09.2020